№ 130 Սեպտեմբերի 16 Ուրբաթ 1883 Սեպտեմբերի 16 Ուրբաթ № 130

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաղերը և նոցա նշանակութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Մեծ-Ղարաքլիսա, 7 սեպտ.

Այն անձը, որ յանձն է առնում թղթակցի նուիրական պաշտօնը, պէտք է չափազանց զգուշութեամբ, լրջմտութեամբ գործէ, ժողված տեղեկութիւնները ակնյայտնի փաստերի վրա հիմնէ, որպէս զի ընթերցողի մէջ զզուանք չը յարուցանէ: Բայց ինչ անուն տանք այն թղթակցին, որը իր համար մոլութիւն է չինել սիրտը ուզած ժամանակ, գիտակցաբար յայտնի իրողութիւնները յեղաշրջել, լոկ անձնական հաշիւներից դրդված և այն աղայամիտ հպարտութեամբ, որ իր դէմ ոչ ոք վստահութիւն չի ունենալ ձայն բարձրացնել. եթէ աւելին չասենք, դա վերին աստիճանի անբարեխոսութիւն է: փորձեցէք պատասխանել այդպիսիներին, չանթեր է որ կը տեղան, լուտանք է որ կը թափեն ձեր գլխին այդ անխտալական պայլի թռիները սանձարձակ կերպով:— Ամենաչնչին—լուի չափ պակասութիւնները ճարպիկութեամբ խոշորացոյցի տակ կը դնեն ու այնպէս կը ներկայացնեն ընթերցող հասարակութեանը: Դուք ակամայ պիտի լռէք լրագրական խօսքի սրբութիւնը պահպանելու համար:

«Մշակի» № 121-ի Մ.-Ղարաքլիսայից թղթակցութիւնը, որ մի անախորժ տպաւորութիւն գործեց ամեն մի ընթերցողի վրա, երբէք ոչ պ. Պռօշեանցին և ոչ նոյն իսկ դպրոցական վարչութեանը պատիւ չէ բերում, եթէ միայն ճիշդ լինէր: Պ. տեսուչը ներկայանում է ընթերցողի առաջ որպէս մի բռնակալ խան, մի թէմուրլանգ, իսկ հոգաբարձուք, ուսուցիչները՝ աֆրիկական ստրուկներ: Լաւ, այդպիսի յանդուգն զրպարտանքների դէմ անհերելի է, անբարեխղճութիւն է: Եթէ կարելի է յանցանք համարել, այդ այն է միայն, որ պ. Պռօշեանցը այս տարի Ղարաքլիսան ընտրեց իր ընտանիքի համար ամարանոց: Թղթակցութեան հիւսած մասը բծախնդիր մարդու գործ, մաղձոտ սրտի արտադրութիւններ են միայն և ամենեին հարկաւորութիւն չը կար լրագրութեան մէջ ճիչ ու աղաղակ բարձրացնել, եթէ նպատակը այդքան յանդուգն կերպով խայտառակելը չը լինէր, որի մէջ մեծ վարպետութիւն են ցանում մեր թղթակիցներից շատերը: Անցնենք իրողութիւններին:

Պ. Պռօշեանցի կողմից երբէք առիթմունք չէ եղել բնակարանի մասին, այլ յարմարութեանը նայելով, բարեկամական առաջարկութիւն ուսուցիչ Ս. Տ. Մ-ցին, տեղափոխվել օր. դպ. ներքին սպառ սենեակը գիջանելով վերին յարկը պ. Պռօշեանցին: Բայց մի աչքի ընկնող անյարմարութիւն, կամ աւելի հաւանական է կարծել, պ. Պռօշեանցը մտածելով մի զուցէ նեղութիւն պատճառէ ուսուցչին, իր առաջարկութիւնը յետ առաւ և վարձով տուն ունեց: Բայց երբ այդ անհնարին եղաւ, որովհետև բոլոր յարմարաւոր ազատ տները վարձված էին, այն ժամանակ հոգաբարձութիւնը հնարաւոր համարեց աշակերտուհիները տեղափոխել վերին յարկի վայելուչ դահլիճը, թողնելով ներքին յարկը Պռօշեանցի ընտանիքին: Հավա թէ այս կարգադրութիւնը մի որ և է հարուած պատճառէր դպրոցի յառաջադիմութեանը կամ մի առանձին նեղութիւն պ. ուսուցչին, քանի որ վերին յարկում զարձեալ մնում էր նրա համար մի ընդարձակ առանձին սենեակ, որով նա ամեն դիւրութեամբ կարող էր բաւականանալ 10—15 օր ուսման շարունակութեան միջոցին: Այս կարգադրութեան դէմ պ. Ս. Տ. Մ. ոչ միայն բողոք չը բարձրացրեց, այլ ուրախութեամբ համաձայնեց. «շատ լաւ կարգադրվեցաւ, ասում էր նա, ոչ մի նեղութիւն չէ մեզ համար մի տասն օր այդ ձևով եօլա գնալ»: Այս պարզ եղելութիւնը տեսէք թէ ինչ տգեղ ձև է ստացել թղթակցի գրչի տակ: Ո՞ւր է մնում թղթակցի վառ երևակայութեան մէջ միայն ծնունդ առած պ. տեսչի կոպիտ բռնութիւնը և ուսուցչի կամակորութեամբ պնդելը իր իրաւունքների վրա. և ո՞րն է այդ իրաւունքները. տան պահանջելը չէ՞ պայմանին համաձայն: Վաղը հոգաբարձութիւնը կարող է աւելի նպատակայարմար գտնել դպրոցը տեղափոխել վերին յարկը կամ վարձով տալ, իսկ ուսուցչին առաջարկել ներքին յարկը կամ դպրոցից դուրս մի այլ յարմարաւոր բնակարան. թղթակցի կարծիքով ուսուցիչը պէտք է կամակորվի և չը խոնարհի հոգաբարձութեան կարգադրութեանը և ինչ իրաւունքով: Վերջապէս այսպէս թէ այնպէս մի աշխարհի քաղաքավարութեան վրա հիմնված, հոգաբարձութիւնը չը պիտի յարգէր իր տեսչին, քանի որ յարմարութիւններ ունէր բնակարանի կողմից:

Դպրոցները ժամանակից առաջ չեն արձակված. դա նոյնպէս յայտնի ստախօսութիւն է. ինչպէս միշտ այնպէս և այս տարի արձակուրդը եղել է յուլիսի կէսին (հարցաքննութեան օրերը չը հաշուելով), և եթէ պ. Պռօշեանցի ֆիզիկական ոյժերը ներեցին 15 օր տանել «չըխկոց թըրխկոցը» մինչ մի երկու օր էլ ոյժ չէր ունենայ դիմանալ հարցաքննութեան միջոցին, որը յարգելի պատճառով չը կայացաւ: Այս տարի սովորականից աւելի շատ սիրվելով դաշտային աշխատանքը, աշակերտների մեծամասնութիւնը և գլխաւորապէս յառաջադէմ մասը յանկարծ բացակայեց: Ուսուցիչներն էին, որ միշտ պնդում էին թէ այս դրութեամբ հարցաքննել անհնար է. պէտք է յետաձգել և եթէ հնարաւոր կը լինի աշնանը հարցաքննել: Տեսուչը որ իր երկուշաբթվայ այցելութեամբ դպրոցներին, արդէն որոշ գաղափար էր կազմել ուսուցչաց բարեխիղճ պարապմանց և աշակերտաց յառաջադիմութեան վրա, համաձայնեց թողնել հարցաքննութիւնը աշնանը: Յայտարարութիւնը այդ մասին ուսուցչաց կողմից տուած է նոյն իսկ արձակման օրը և ոչ երկու օրից յետոյ: Պարզ է, որ պ. տեսուչը անձնական ոչ մի հաշիւ, ոչ մի խնտրեա չէր կարող ունենալ հարցաքննութեան յետաձգութեան մէջ:

Պ. տեսչի բացակայութեան ժամանակ, որ պաշտօնապէս շրջում էր Ծաղկաձորում և Աբարանում (թղթակցի կողմից ուղղակի Վաղարշապատ ուղարկելը առանց խորամանկ նպատակի չէ). ճշմարիտ է Յ. Տ. Պ-ցին առաջարկութիւն եղաւ առաւ լեզուի դասերը յանձն առնել, բայց պայմանների մէջ վերջնական համաձայնութիւն չը կայացրած, տեսուչը վերադարձաւ և իր յարգելի պատճառներով արգելք եղաւ: Թող ներէ մեզ պ. թղթակիցը, որ նորան յայտնի չէ իսկական արգելաիթ հանգամանքները և եթէ Պռօշեանցը իր գաղտնիքը կողմնակի մարդկանց, նոյն իսկ թըղթակցին չէ հաւատացել, դա իր գործն է և պարտաւոր չէ ամեն անհասի հաշիւ տալ իր գործունէութեան մասին: Տեսչի առաջարկութիւնը օրիորդ ուսուցիչ հրաւիրել, ոչ միայն յանցանք չէ, այլ մանկավարժական կէտից նայելով աւելի օգտաւէտ է ճանաչված և փորձով ապացուցած: Բայց որովհետև այդ գեղեցիկ սկզբունքը դեռ ևս գիւղական կեանքում անիրագործելի է, այդ պատճառով այդ հարցը նոյն իսկ ծնած օրը մեռաւ: Տեսուչը իր այդ առաջարկութեամբ գլխաւորապէս ի նկատի ունէր աշակերտաց հասակը որ 13—14 տ. չէ անցնում, և դպրոցների վրա արժան նըստելը, բայց ոչ արտաքին այլ հանգամանքներ: Պ. թղթակիցը, որ այդչափ խորագնին հաշիւների մէջ է ընկնում, անտեղի խրատներ է կարդում, մեղուներին անգամ քամում է, արդեօք նրա բարոյական պարտականութիւնը չէր պաշտպանել անպաշտպան, անմեղ օրիորդի պատիւը, որ ամենատար գիտաւորութեամբ շօշափվում էր հրապարակաւ, փողոցում: Բայց դա նրա նպատակից դուրս է: Իսկ ինչ որ վերաբերում է այն ապառնալիքներին, որ իբր թէ ներել է իրան տեսուչը կարդալ հոգաբարձութեան գլխին, դա ցնդաբանութիւն է միայն և աւելի ոչինչ. ընդհակառակն նրա յարաբերութիւնը եղել է միշտ մտերմական և բարեկամական:

Երգի ուսուցիչ պ. Մ. Տ. Ց. թէ մինչ ո՞ր աստիճան պիտանի է եղել որպէս վերակացու և վայելչագրութեան ուսուցիչ, այդ թողնում ենք թղթակցի բարեխղճութեան և հրաւիրում ենք նրան կարդալ ուսուցչական խմբի արձանագրութիւնները: Բայց որ անտեղի է մի և նոյն ժամանակ հեգնութեամբ վերաբերվել տեսչի այն կարծիքին թէ ուսուցիչը պարտաւոր է իր ազդեցութիւնը գործ դնել մերձաւոր ազգականների վրա և ստիպել բաւականացնել դպրոցին, դորանում նոյնպէս կասկած չը կայ: Մենք չենք ասում, որ նա չէր սխալվում և նա իր կարծիքը յետ առաւ երբ իմացաւ տեղական ուսուցչի յարաբերութեան մասին իր ազգականների հետ: Արդեօք սա բծախնդրութիւն չէ թղթակցի կողմից:

Ամենքին յայտնի է գիւղացու դաշտային աշխատանքը ամառային ամիսներում. նա ստիպված է կողմնակի պարապմունքները առ ժամանակ թողնել: Այդ հանգամանքից ստիպված պ. Պռօշեանցը ճշմարիտ է որ գործ էր ածում սկզբում դպրոցի փայտը և ածուխը. վերջապէս փայտը ձեռք բերվեցաւ Պռօշեանցի հաշւով դեռ ևս օգոստոսի կէ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԱՂԵՐԸ ԵՒ ՆՈՑԱ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

—

Զգտումն դէպի շարժողութիւն՝ մարդու մէջ մի բնական, մի ֆիզիօլօգիական յատկութիւն է: Շարժողութիւնը իբրև գործունէութեան մի մասն, ընդհանուր մաքով և որոշեալ աստիճաններով մեծ կապ ունի մտաւոր և բարոյական կազմերի հետ, և մի անհրաժեշտ պահանջ է կենդանի արարածների համար: Շատերին զանազան չափով յայտնի կը լինի թէ որքան ծանր է շարժողութեան, կամ աւելի ընդհանուր մաքով, գործունէութեան բացակայութեան ճնշումը: Մարդու համար համարեա մի պատիժ է, երբ նա զրկված է իրան զեկավարելու իշխանութիւնից, ֆիզիկական կողմից առած, երբ նա անկարող է մի օր և իցէ գործ կատարել, մի օր և իցէ աշխատանք գլուխ բերել, մինչև անգամ եթէ նորան տրվեն շատ տեսակ յարմարութիւններ: Կան կենդանիներ, որոնք անգործունէութիւնից զուցէ և գէրանան, սակայն մարդս միանգամայն հակառակ վիճակ ունի, և մի այդպիսի ծանր դրութիւն, նորան մինչև անգամ խելագարութեան կարող է հասցնել: Անգործունէութիւնը մայր է շատ չարիքների: Կեանքը իր մէջ շատ տեսակ դառն ապացոյցներ է պարունակում: Երբ մէկը հազար ու մէկ ճանապարհներով մեծ հարստութիւն է դիզում, և իրան տալով «հանգիստ կեանքի» կամենում է հանգստանալ և նախկին ծանր և վտանգաւոր դժուարութիւններից ազատվել, միայնակեցութեան մէջ մաշվում է նորա կեանքը և դառն վախճան ունենում:

Մարդս իր զանազան հասակներում ձգտումն է ցոյց տալիս դէպի մի որոշեալ պարապմունք, աշխատանք, և կարելի է անբաղդ համարել այն մարդուն, որը ոյժ և միջոց չունի պարապելու այն պարապմունքով, դէպի որը իր հոգին ձըգտում է, ինչպէս կարելի է անբաղդ համարել այն մարդուն, որ մէկին սիրում է և անկարող է տիրանալ, միրձենալ և սփոփվել իր սիրոյ առարկայով: Բայց մարդը միշտ մի բանով կամենում է զբաղվել, նա կամենում է իր միտքը մի բանի ծառայեցնել, և ահա դրանից դրդված նա շատ անգամ նստում է և «կանաչ սեղանի» մօտ, և թափառում է փողոցներում՝ անցուդարձ անողներին դիտելով:

Իր անմիջական գործը թողնելով, ծոյլ մարդը իր համար մի այլ պարապմունք է գտնում, էլի չը կարողանալով պարապ մնալ: Օրինակի համար վերին աստիճանի ծոյլ աշակերտը շատ սիրով պարապում է իր համար մի որ և իցէ բանով, նուիրելով նորան իր բոլոր ուշադրութիւնը և եռանդը: Այս կէտից նայելով, շատ ցանկալի կը լինէր իւրաքանչիւրին թողնել իր սիրելի պարապմունքներով զբաղվելու, պատճառ որ կատարելագործութիւնը նոյն իսկ դորա մէջն է: Կրթութեան մէջ այս բայլը աւելի նշանաւոր է, որը, պէտք է ցաւելով ասել, միանգամայն գոյութիւն չունի այժմեան կրթական ուղղութեան մէջ...

Զգտումն դէպի շարժողութիւն կապված է մանկան առաջին օրերի հետ. դա նորա գոյութեան անբաժան յատկութիւնն է: Առաջին ժամանակները, երբ երեխան չունի բաւականին կազմակերպեալ այլ և այլ շարժողութիւնների մասնիկներ, և երբ այնու ամենայնիւ նորա ֆիզիօլօգիական պահանջները կեանք ունեն, նա շարժումներ է գործում իր մարմնի զանազան մասերով, զգալով մեծ հաճութիւն: Նա շարժում է իր ձեռքերը, իր ոտքերը, նա ուրախանում է երբ արագ-արագ նրան մի տեղից միւս տեղն են տեղափոխում. և իր այդ անմեղ ուրախութիւնը արտայայտում է իր մանկական շրթունքների վրա: Այդ շարժողութիւնների հետ միասին սկսվում են և խ ա ղ ե ր ը, որոնք պահանջում են ընդհանրապէս աւելի կանոնաւորեալ շարժումներ: Նորածին մանուկը չէ խաղում, բառիս բուն նշանակութեամբ, որովհետև նա չունի դորա համար նիւթ, որովհետև նա անկարող է խաղեր ստեղծել, չունենալով բաւականին քանակութիւն մտապատկերների: Այո, թէև մանկան մէջ կեանքի առաջին րոպէներից երևում են զանազան հոգեկան արտայայտութիւններ, սակայն դոքա լինում են զ գ ա ց ո ղ ա կ ա ն: Երեխան այդ ժամանակ իր զգացողութիւնները չէ կապում արտաքին իրերի կամ երևոյթների հետ, որոնք եղել են պատճառ այդ զգալութիւնների: Միայն բաւականին փորձերից յետոյ է նա կարողանում զանազանել իր «եսը» արտաքին աշխարհից:

Սկզբում երեխան ընդունում է զգայութիւններ. արտաքինը իր բոլոր ոյժով ներգործում է. երեխան կրաւորական դեր է կատարում: Երեխան ամենայն բան սկսում է ն մ ա ն ո ղ ո ւ թ ե ա մ բ. մինչև այդ ժամանակ նա միմիայն լսում, նայում, լանում և շօշափում է:

Խաղերի առաջին նշանները երևում են զանազան տեսակ շարժումների մէջ, որոնք իրանց կողմից ապացոյց լինելով լաւ և առողջ վիճակի, կարօտ են աճման և վարժութեան: Զանազան շարժողութիւններ գործելով երեխան բաւականին մեծ զուարճութիւն է զգում. այդպէս, օրինակ, փոքրիկ աղջիկները և տղայքը վազում են և վազում մեծ ուրախութիւն զգալով. երեխայքը անդադար, մեծ եռանդով այնպիսի շարժումներ են գործում, որ շատ անգամ դիտողի ծիծաղն է շարժում, չը պարունակելով իր մէջ ոչինչ ներքին արժանաւորութիւն, այլ միայն գոհութիւն պատճառելով ֆիզիկական պահանջներին: Մանուկը իր շարժողութեան հետ կապում է և արտաքին առարկաների

սից առաջ, բայց որովհետև Թղթակցի նպատակից դուրս է այդ, դիտմամբ անգիտակ է ձևացնում իրան: Մնում է ամենաչատը 1 ր. 50 կ. արժողութեամբ ածուխի հաշիվը վերջացնել, որի մասին հոգաբարձու Ց. Ն-ցին, Պռօշեանցը մի քանի անգամ խնդրել է գնել և վերադարձնել դպրոցին: Բայց թէ ինչ խորամանկ դիտաւորութիւն կայ մէջ տեղ, որ Թղթակիցը առաջարկում է Պռօշեանցին, ածուխի մասին հաշիւ տեսնել ուսուցիչ Տ. Մ. հետ, այդ հասկանալու համար հարկաւոր է երկու հակառակ ուղղութեանց պատկանել, երկու դիմակ ունենալ փոփոխակի գործածելու համար. որովհետև ուսուցիչ Տ. Մ. չորս տարի է մի կոպէկի ածուխ չէ գնել իր հաշւով, այլ դպրոցն է հոգացել:

Բանջարեղէնի մասին պէտք է ասել, որ պ. Պռօշեանցը սկզբում վճարում էր ինչ որ պահանջվում էր Թուրք բոստանչուց, մինչև անգամ առատութեամբ: Բայց երբ չը ծախվելու պատճառով արդէն ոչնչութեան էր դատապարտվում, կարծում ենք ներելի էր և անվարձ օգտվել. թէև այդ ևս ոչ առանց Թոյլտուութեան վերակացուի կողմից: Կամ եթէ այդ աններելի յանցանք է, գոնէ այնքան բարի կը լինի մեր Թղթակիցը որ պ. Պռօշեանցի իր աշխատութիւններից 12 օր. ընծայաբերութիւնը դպրոցին, այդ հաշվում կընդունէ: Բայց միթէ մեր ազգային վիպասանի աշխատութիւնները մի կոպէկի գին ունեն մեր Թղթակցի աչքում:

Իսկ ինչ որ վերաբերում է Թղթակցի հետևեալ տողերին. «իր բնաւորութեամբ, իր վարմունքով, (Պռօշեանցը) շատ վատ տպաւորութիւն Թողեց ամենքի վրա», ընդհանուր դայրոյթ պատճառեց բոլոր ընթերցողներին և ոչ ոք առանց զզւանքի չը կարողացաւ կարդալ, որովհետև դորանով հասարակութեան անարգել կը նշանակէր:

Կնքում ենք մեր խօսքը խորին ցաւակցութեամբ, որ այդպիսի Թղթակցութիւնները ոչ մի սուրբ նպատակի չեն ծառայում, այլ միմիայն նպաստում են ընթերցող հասարակութեան հաւատը պակասեցնելուն դէպի ժողովրդական կեանքի համար ամենաբարձր նշանակութեան ունեցող լրագրութիւնը: Եթէ լեզուագրութեամբ կը շարունակվեն այդպիսիք, խորին արհամարհանքը կը լինի այսուհետև մեր պատասխանը:

Անդամք հոգաբարձութեան Մեծ-Ղարաքլիսայի երկսեռ դպրոցաց. Արսէն ու. քահ. Տէր-Սիմէօնեանց, Սօսի Արսէնեան, Ղազար Աղպատեանց, Յովակիմ Նալբանդեանց և Եազոր Իսակեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երէկ, հինգշաբթի օր, «Մշակ» լրագրի համարը չը հրատարակեցինք: Հինգշաբթվայ համարի տեղ կը հրատարակենք «Մշակի» աւելորդ համարը կիրակի օր:

—

Մենք հեռագրեցինք Ս. Պետերբուրգ, պ. Գասպար Եաղուբեանին, որ կը լինի «Մշակի» ներկայացուցիչ Տուրգենևի Թաղման հանդիսի ժամանակ, որ նա մի պսակ պատուիրի «Մշակի» խմբագրութեան ծախսով և դնի այդ պսակը «Մշակի» կողմից Տուրգենևի դագաղի վրա:

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բացվում է մի նոր «Մանկական պարտէզ:» Այդ պարտէզի հիմնողը օրիորդ Մարիամ Մամիկոնեանցն է, որին շատ գովում են որպէս ուսեալ, հասկացող, ընդունակ մանկավարժուհի: Մանկական պարտէզը բացվում է Վանքի մայր եկեղեցու հովանաւորութեամբ և նոյն եկեղեցու հանդէպ, № 5 տան մէջ: Մանուկների ընդունելութիւնը այդ դպրոցի մէջ շարունակվելու է մինչև առաջիկայ հոկտեմբեր ամիսը:

—

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ մեզ գրում են: «Մեր քաղաքին մօտակայ Գալիդարդաշ գիւղում պատահեց մարդասպանութիւն: Ասում են սպանվողը քիւրդ է եղել, իսկ սպանողը դեռ ևս անյայտ մի անձ է: Նոյնպէս յայտնի չէ մինչև այժմ սպանութեան պատճառը:»

—

Սեպտեմբերի 14-ին, ժամը $5\frac{1}{2}$ երեկոյեան, անցնելով Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա, մենք նկատեցինք մի ահագին բազմութիւն իշխան Մուխրանսկու տան առջև, որտեղ գտնվում է Հայոց անուանված կլուբը: Մեր հարց ու փորձերից յայտնվեցաւ որ մի խեղճ տաճկաստանցի հայ մշակ, որ բարձրացել էր տախտակների վրա, ահագին բարձրութիւնից ընկել էր փողոցը և դիպչելով քարերին գլուխը կատարելապէս փշրել և տեղն ու տեղը մեռել էր: Իշխան Մուխրանսկու տան պատերը այս քանի մի շաբաթ է սրում են և մշակների համար դրել էին ահագին բարձրութեան վրա այնպիսի փտած տախտակներ, որ այդ տախտակները կոտրվել էին և մշակներից մէկը ընկել էր ահագին բարձրութիւնից ու անմիջապէս մեռել էր:

—

Մի քանի օր է արդէն, որ նորից սկսվեցան Թիֆլիսում տաք եղանակներ: Տաքութիւնը հասնում է մօտաւորապէս 20 աստիճանի Րէօմիւրի ջերմաչափով:

—

Պրոֆէսոր Անդրէաս Արծրունու դասախօսութիւնը, որ նա կարդաց սեպտեմբերի 11-ին, տպվում է այժմ առանձին բրօշիւրով:

—

«Русск. Курьеръ» լրագրին հաստատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ վերջին ժամանակներում Ռուսաստանում ապրող օտարահպատակների մէջ նկատելի է ռուսաց հպատակութիւն ընդունելու ցանկութիւնը: Ինչպէս պատմում են, բազմաթիւ խնդիրներ են տրվում ներքին գործերի մինիստրութեանը ռուսաց հպատակութիւն ընդունելու համար:

—

Նոյն լրագրին հաղորդում են, որ Արևմտեան երկրի Թեմական վարչութիւնները խնդրամատոյց են եղել ս. սինօդին, որ այդ վերջինը արգելէ հրէաներին առևտուր անել կիրակի և տօն օրերին: Այդ բանի առիթով սրբազան սինօդի օբերպրօկուրօրը հարցմունքներով դիմեց ներքին գործերի մինիստրին: Այդ հարցը վերջնականապէս կը քննվի կոմս Պալէնի յանձնաժողովում:

—

Մօսկվայի վաճառական Տ. Սիտնիկով «Новости» լրագրի խմբագրութեանը դիմեց հետևեալ նամակով: Ուղարկելով նամակիս հետ «Надежда» ընկերութեան գրասենեակի անդորրագիրը խոնարհաբար խնդրում եմ ձեզ ստանալ այնտեղից Թաշխայ գործի մի կտոր և ուղարկել այդ Վօլկօվօ գերեզմանոցի եկեղեցին, այդ գործով եկեղեցու սեղանի յատակը ծածկելու համար: Ս. Պետերբուրգում ոչ ոք ծանօթ չունենալով, ես վստահացայ դիմել ձեր գործակցութեանը, որպէս բաժանորդ ձեր յարգելի լրագրի, որը ամենից աւելի յարգանքով վերաբերվեցաւ մեր Թանգագին հօր, Տուրգենևի մահուանը: Եթէ մէկը կասի, որ եկեղեցուն ի յիշատակ Տուրգենևի մի բան նուիրելը ազգականների գործ է, այն ժամանակ ես դրան կը պատասխանեմ այսպէս. արդեօք նա մեզ համար հարազատ չէ, արդեօք նա չէր կրթում մեզ, որպէս հարազատ հայր, որպէս եղբայր, որպէս իր զաւակներին խիստ սիրող մայր: Եւ ճշմարիտ զարմանալի բան է: Ամենքը շտապում են մի որ և է բանով պատուել հանգուցեալ մատենագրի յիշատակը: Բայց որոնք են այդ ամենքը՝ բարձր դասակարգը, գրողները, հասարակական հիմնարկութիւնները, ուսանող երիտասարդութիւնը, իսկ ո՞րտեղ են վաճառականները, Երբ մենք, վերջապէս, կը շնչենք, գոնէ բացառական դէպքերում, բոլորի հետ միասին միևնոյն օդը, Երբ մեզ կը հետաքրքրի և կը յուզի այն, ինչ որ հետաքրքրում է և յուզում է ուրիշներին, Երբ մենք կը բնակվենք ամբողջ հարուստ և լի ընտանիքի մէջ, և ոչ թէ բարոյապէս աղքատ և Թշուառ առանձին առանձին խրճիթների մէջ: Հին ժամանակներում իւրաքանչիւրը իր ունեցածից և աշխատանքից մի մաս նուիրում էր Աստուծուն, ես ևս ցանկանալով պատուել ինձ սիրելի հանգուցեալ մատենագրի յիշատակը, որի հեղինակութիւններից չեմ բաժանվել ուսումնարանական նստարանից մինչև այս օրերս, չափազանց բախտաւոր կը լինէի, եթէ ձեր միջոցով, Վօլկօվեան եկեղեցին ընդունէր ինձանից իմ ձեռակերտը, որով առիթ կը տայիք ինձ ևս, վաճառականիս, յարգել մեր սիրելի վարժապետի յիշատակը:»

—

Թիֆլիսի ռուս լրագիրների մէջ կարդում ենք: Երկուշաբթի, սեպտեմբերի 12-ին, ամառային արձակուրդներից յետոյ, կայացաւ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի նիստը, ուր ներկայ էին 38 ձայնաւորներ: Նիստը բացեց քաղաքագլուխը, առաջարկելով պատուել յիշատակը հանգուցեալ Ի. Ս. Տուրգենևի, որպէս ռուս մեծ մատենագրի և որպէս գիւղական մեծ վերանորոգութեան մէջ գլխաւոր գործողներից մէկի: Դուման միաձայն վճռեց՝ յարգել Իվան Սերգէևիչի յիշատակը տեղից վերկենալով, որը իսկոյն և եթ կատարվեցաւ, յանձնարարել Ս. Պետերբուրգում գտնվող նախկին ձայնաւոր իշխան Կ. Բեհբուդովին Թիֆլիս քաղաքի անունով պսակ դնել հանգուցեալ բանաստեղծի գերեզմանի վրա: Ապա քաղաքագլուխը յայտնելով, որ Թիֆլիսում մտցվում է զինուորական ձիահարկի պարտաւորութիւնը, առաջարկեց երկու անդամներ և երկու կանդիդատներ ընտրել քաղաքային վարչութիւնից զինուորական ձիահարկի վարչութեան մէջ ներկայ լինելու համար: Ընտրութիւններից յետոյ դուման սկսեց քննել կաթօլիկների գերեզմանոցը քաղաքի կենտրօնից տեղափոխելու մասին զեկուցումը: Դուման՝ լսելով քաղաքային վարչութեան զեկուցումը, որոշեց. 1) Այժմեան կաթօլիկաց գերեզմանոցը փակել. 2) բոլոր գերեզմանոցների մինչև Նաւթլուղի ձորը տեղափոխելը, կաթօլիկ կրօնի հանգուցեալներին Թաղել Կուկիայի կամ Հաւլաբարի ուղղափառ գերեզմանոցների կողքին. 3) այդ բանի համար անհրաժեշտ հողի տարածութիւնը, այս կամ այն տեղում տալ, կաթօլիկ հոգևորականութեան հետ համաձայնութիւն կայացնելուց յետոյ. 4) բոլոր գերեզմանոցները Նաւթլուղից այն կողմը տեղափոխելու հարցը շտապեցնելու համար միջնորդել նորին պայծառափայլութեան գլխաւոր կառավարչապետի մօտ, որ սա միջոցներ ձեռք առնի ստիպելու անդրկովկասեան երկաթուղու վարչութեանը կիսակայարաններ շինելու Արսէնալի մօտ և Նաւթլուղի եառը. 5) կաթօլիկների գերեզմանոցը փակելուց յետոյ Սօլօլակում, հրաման չը տալ շինութիւններ կառուցանել այնտեղ, այլ թոյլ տալ միայն ծառեր տնկել և բոյսեր զարգացնել: Դրանից յետոյ քննվեցաւ վարչութեան զեկուցումը որբերի դատարանի մասին: Վարչութիւնը առաջարկում է դումային. 1) որբերի դատարանում սահմանել գործավարի պաշտօն տարեկան 2,000 ր. ռոճիկով. 2) այն օրից, որ գործավարը կը ստանձնի իր պաշտօնը, որբերի դատարանի նախագահին դադարեցնել ռոճիկ տալ, որովհետև որբերի դատարանի նախագահը իսկապէս գործավարութեան համար էր ռոճիկ ստանում. 3) գործավարի ընտրութիւնը երկու տարով կատարել. 4) որբերի դատարանին արդէն տուած 500 րուբլ նպաստին կրկին 200 րուբլ աւելացնել: Դուման վաւերացրեց վարչութեան այդ առաջարկութիւնը, նշանակելով, բացի դրանից, 300 րուբլ որբերի դատարանի համար տուն վարձելու նպատակով:

շարժողութիւնը: Թոյլ երեխան բաւականանում է դիտելով, հեռուից զուարճանալով, իսկ միանգամայն առողջ և կազդուրված երեխան բռնում է առարկան, շարժում է, աշխատում է նորան այս ու այն կողմը դարձնել: Սորանից է որ երեխայները մի առանձին ձգտումն ունեն ամեն բան տակն ու վրա անելու, խառնելու, որի վրա անհոգատես մայրերը և ագէտ դաստիարակչուհիք նեղանում են, չը հասկանալով մանկան բնութեան էութիւնը: Երեխան մեծ ուրախութեամբ կոտրում է, ինչ որ կարելի է, առանց իմանալու որ կոտրածը անպէտք է բոլ այլոց, այլ ընդհակառակն կոտրելով և բովանդակութիւնը դիտելով, նա աւելի է սիրում իր առարկան: Այսպիսով երեխայք և շարժելով, և շարժվելով զարգացնում են իրանց մէջ, այսպէս ասած, *շարժողականութիւնը*, վարժեցնում են իրանց մարմինը, բաւականութիւն տալով իրանց ներքին պահանջներին, մտաւոր և ֆիզիկական խոշոր պահանջներին: Եւ այդ շատ իրաւացի է:

Մանուկը ծննդեան օրից մտնում է մի նոր աշխարհ, որ շատ հարուստ է զանազան պատկերներով, երևոյթներով: Անթիւ զգայութիւններ շուտով տիրում են մանկան: Արտաքին բազմաթիւ իրեր նորան ներկայանում են: Արտաքին զգայութիւնները ազդում են մանկան զգայարանների վրա, և պատճառ դառնում հոգեկան շատ տպաւորութիւնների: Հոգեկան, մտաւոր կեանքը այդտեղից սկսվում է կազմակերպվել: Հինգ զգայարանքների միջոցով արտաքին աշխարհը Թափանցում է մանկան մէջ, և տալիս արտաքինի ծանօթութիւնը, և տարրական տեղեկութիւնները:

Շարժողութիւնները, խաղերը հարստացնում են թէ զգայութիւնների քանակութիւնը և թէ յարաբերութեան ճանապարհները հարթում են՝ արտաքին և ներքին աշխարհների մէջ: Այս միջոցում, երբ մանուկը դեռ կրաւորական դեր է կատարում, բոլոր շարժումների և արտայայտութիւնների մէջ երևում է մի մեծ *նմանողութիւն*. երեխան արտայայտում է արտաքին երևոյթների օրինակները: Նմանողութեամբ նա շատ աշխատանքներ է կատարում. և շատ անգամ էլ առանց իրական նպատակի և գործիքների, նա սղոցում է, նա վարում է, նա զանազան յարաբերութիւնների մէջ է մտնում: Այստեղ պէտք է նկատել, որ երեխաների անհատականութիւնը և սեռերի տարբերութիւնը զանազան տեսակ նմանութիւններ են ցոյց տալիս. ինչ որ մի երեխայի հետաքրքրում է, միւսի վրա շատ Թոյլ ներգործութիւն է ունենում. երբ տղայք նմանվում են խաղերի մէջ տղամարդկանց, աղջիկները ներկայացնում են մայրերին, ադախիններին, լուացարարներին և այլն: Այսպիսով շրջապատող շրջանը դառնում է աղբիւր մանկական խաղերի, որտեղից և պարզ երևում է խաղերի մեծ նշանակութիւնը: Նմանողութիւնը ամենամեծ պայմանն է մտաւոր զարգացման, և խաղերի ձևով շարժողութիւնները ու գործունէութիւնը միայն կարող են մանկական շատ ձանձրացող բնաւորութեանը լիութիւն տալ: Այդ եղանակով երեխան ամեն բան կամենում է մարմնացնել. բոլոր տպաւորութիւնների աղբիւրը լինում է իրական կեանքը. վերացական ոչինչ չէ լինում: Տպաւորութիւնները քիչ-քիչ բարդանում են: Մանուկները ներկայացնում են ընտանեկան կեանքից, ընտանեկան շրջանից, փողոցի դէպքերից, եկեղեցու արարողութիւններից: Երեխայք միմեանց մօտ հիւր են գնում և սովորական ձևերով ընդունվում: Նոքա վաճառականական ձևեր են ներկայացնում: փեսայ և հարսն են պատրաստում և հարսանիք անում: Իրականութիւնը իր թէ Թիւր և թէ ուղիղ կողմերով Թագաւորում է: Նոքա ձի են խաղում. նոքա հովիւ, պառաւ, ջահիլ աղջիկ են ներկայացնում: Նոքա ներկայացնում են իրանց խաղերի մէջ գողին և բարի մարդուն, գողի պատժվելը և բարի մարդու յարգանքը շօշափելի են կացուցանում...

Այդպիսով շարժողութիւնների միջոցով ծանօթանալով արտաքին աշխարհի հետ, մանուկը քիչ-քիչ սկսում է բարձրանալ իր մտաւոր վիճակի կողմից: Սկզբնական խիստ նմանողութիւնը փոխվում է քիչ-քիչ: Սկզբում բոլոր արտայայտութիւնները միմիայն օրինակ են լինում իրականի: Սակայն հասնում է ժամանակ, երբ նորանոր երևոյթներ և մտապատկերներ Թափանցելով մանկան հոգու մէջ, նորանոր կապակցութիւններ են կազմում, հին շրջանների վրա նոր ներգործութիւններ ունենում, և յառաջ կոչում նոր արտայայտութիւններ: Այս միջոցում, երբ երեխան բաւականին կազմակերպված է և ֆիզիկապէս, խաղում է իրանից հնարած խաղերով, որոնք իր հին և նոր մտապատկերների նոր կապակցութիւններն են: Այստեղ երեխան ներկայացնում է մի նոր ստեղծող ոյժ:

Վերև ասածներից հետևեցնել կարելի է թէ ինչ արժէք ունեն շարժողութիւնները, և մանաւանդ *խաղերը*, որոնք շարժողութիւնների ամենահաստալից և ամենաէական մասերն են: Հասակաւորները գործելու և յառաջադիմելու շատ միջոցներ կարող են ունենալ, սակայն մանկական հասակի մէջ, սկզբնական շրջանում տիրապետում է խաղը, որը գոյութիւն ունենալով և ուսումնարանական շրջանում, իր մեծ արժէքը ունի: «Խաղը մանուկների համար նոյնն է, ինչ որ հասակաւորների համար գործելը»՝ ասում է Ժան Պօլը:

Խաղերը արտայայտում են մանկան հոգեկան գործունէութիւնը. յիշողութիւնը առաջ է բերում տեսածը, երևակայութիւնը դասաւորում է, զգացմունքները ազդում են գործողութեան ընթացքի վրա: Կամքը և ձգտումները որոշում են վերջնական կերպարանքը: Խաղերը ամենամեծ ապացոյցն են հոգեկան զարգացման: Այդ միջոցում անհրաժեշտ է կանոնաւոր ազատութիւն տալ. պէտք խաղացնել մանկան. «խաղը կարող է ցանկութիւն առաջ բերել դէպի գործունէութիւնը» ասում է Պեստալոցցին: Խաղերը հարստացնում են մանկան մտաւոր պաշարը, և հարստացնում միանգամայն մանկական բնախօսական պահանջներին համեմատ. «Ուսումը պէտք է խաղալով սկսել» ասում է Արիստօտելը: Թող Թէև

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրաշարժ Ճավա և Սումատրա կղզիների վրա: Այդ երկրաշարժը այնքան սաստիկ էր, որ դրան չէ կարելի համեմատել վերջին ժամանակվայ ոչ մէկ աղետալի անցքի հետ, որը, դժբախտաբար, հարուստ է ամեն տեսակ աղետներով: Օգոստոսի 26-ին, գիշերը լսվեցան ստորերկրեայ ազմկալի հարուածներ, որոնք արագութեամբ հետևում էին միմեանց. չտեսնված հրաբուղխը պատառվեցաւ, որի ձայնը լսվում էր մինչև անգամ Ջօնրա-Կարտում, կղզու մէջտեղում: Հետևեալ առաւօտը ընդհատվեցաւ Անժէրի հետ հաղորդակցութիւնը, կամուրջները քանդվեցան, ճանապարհները անանցանելի դարձան: Ջուրը եռ էր գալիս: Ճավայի ափերի մօտ ահագին ալիքները ովկիանոսից աւելի հեռու տարածվում էին ցամաքի վրա, իսկ մեծ հրաբուղխից բոց էր երևում: Շուտով Ճավայի 45 հրաբուղխներից տասն և հինգը սպառնում էին ժայթքել: Ցանկարծ, մառախուղի մէջ, գումբերի վրա երևեցաւ լուսաւոր ամպ, իսկ հրաբխից սկսեց հոսել լավայի ահագին քանակութիւն, որից բարձրանում էին սպիտակ ծծմբային շոգիներ, և ապա հրաբուղխը դուրս էր գցում մոխրի սարսափելի կոյտեր և քարերի ահագին կտորներ, որոնք բարձր օդն էին թռչում և ընկնում էին հրաբուղխից հեռու, տարածելով մահ և աւերումն: Ամպերի մէջ այնքան շատ էլէկտրականութիւն էր հաւաքվել, որ մէկ ակնթարթում կազմվեցան ջրսունից աւելի տիֆոններ: Կանայքը, երեխաները և մինչև անգամ տղամարդիքը դուրս էին վազում տատանվող բնակարաններից և լցնում էին օդը աղաղակներով ու օգնութիւն էին աղերսում: Նրանցից շատերը մեռան փլատակվող շինութիւնների և ժայռերի տակ: Հետևեալ օրվայ ընթացքում երկրաշարժը և վիժումն սաստկանում էին և թւում էր, որ կղզին կընկնի ծովի մէջ: Մի քանի տեղերում հողի մէջ լայն ճեղքեր բացվեցան: Երրորդ օրը անյայտացաւ հողի մի մասը Կապուցին հրուանդանից դէպի հարաւ մինչև Նէգէրի-Պասսերօն դէպի հիւսիս արևմուտք, այսինքն մօտ ջրսուն անգլիական քառակուսի մղոն տեղ, իսկ ուրիշները ասում են 65 քառ. մղոն տարածութիւն հարուստ պլանտացիաներով: Անյայտացաւ Կրակոտոա ամբողջ կղզին իր 2,000 ոտնաչափ բարձրութիւն ունեցող հրաբխով: Ոչ մէկը 14 փարոսներից, որոնք գտնվում էին Զօնդեան արշիպէլագում, չէր երևում. Նրանց կարծես փոխարինում էր բազմաթիւ հրաբուղխներից դուրս եկող բոցը: Այնտեղ Նէգէրի և Բաբուանչ գիւղերը կային, որոնց բնակիչներից ոչ մէկը չը փրկվեցաւ. այնտեղ բոլոր սպանվածների թիւը մօտ 15,000 հոգի է: Կանդանգեան լեռների մէկ ամբողջ շարքը, որոնք 90 քիլոմետր տարածութեամբ կիսաշրջան էին կազմում ափի երկայնութեամբ, նոյնպէս անյայտացաւ: Սումատրայի վրա նոյնպէս կազմվեցան հրային երեք սիւներ, որոնք բարձրանում էին մէկ սարից, և թափվեցան լավայի լայն հոսանքներ: Մի և նոյն ժամանակ սարսափելի փոթորիկ բարձրացաւ, որը օդն էր բարձրացնում մինչև անգամ տանիքները, ծառերը, մարդկանց և ձիաներին: Ցանկարծ հրաբուղխը եօթը մասերի բաժանվեցաւ և, փոխանակ մէկ Պապանդայանգի, երևեցան եօթ առանձին կատարներ: Պատառուածքներից բարձրանում էին գոլորշիների ամպեր և լավան 200-ից մինչև 300 փուտ լայնութեամբ հոսում էր: Չորրորդ օրը հրաբուխների մի նոր շղթայ կազմվեցաւ, թւով 14, Ճավայի ափի վրա գտնվող ս. Նիկողայոսի հրուանդանի և Գօգայի մէջ, որ գտնվում է Սումատրայի ափի վրա: Բատավիայում չինացւոց բնակարանները ափի վրա կործանվեցան, որի ժամանակ սպանվեցան մօտ 20,000 չինացիներ. մեծ մասը ջրխեղդ եղան իրանց բնակարաններում: Բատավիայում ապրող 3,500 եւրօպացիներից և ամերիկացիներից, մօտ 800 հոգի Անժէր գաղթեցին: Եւրօպական թաղը ոչնչացաւ, որի ժամանակ 200 հոգի սպանվեցան: Բանտամում, որը ջրով ծածկվեցաւ, մեռան, ինչպէս կարծում են, մօտ 15,000 հոգի: Սերանգ կղզին ջրով ծածկվեցաւ և նրա բնակիչներից ոչ մէկը չազատվեցաւ: Սաստիկ վնասվեցին Չէրիբօն, Բիւտին-Զօնգ, Սուրաբայեա, Սարամանգ, Դիօկիօկատտա, Սուրակարտա: Բրամբանանում 1000 տաճարներ սաստիկ վնասվեցան, իսկ մի քանիսները քարուքանդ եղան: Ցամերանգ քաղաքը 18,000 բնակիչներով կործանվեցաւ: Բացի դրանից վնասվեցին շատ ուրիշ կղզիներ և նրանց մէջ գտնվող երեք քաղաքներ բոլորովին կործանվեցան: Ենթադրում են, որ այդ երկրաշարժից զօնդեան կղզիների բնակիչներից զոհ գնացին 75,000, իսկ ֆրանսիական և անգլիական լրագիրների թղթակիցների հաղորդած տեղեկութիւնների համեմատ զոհ գնացին 100,000 մարդիկ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 սեպտեմբերի: Երէկ դումն միաձայն ընդունեց քաղաքային վարչութեան զեկուցումը Տուրգենևի յիշատակը յարգելու մասին: Այսօր առաւօտ երդվեալ դատաւորների վճռի համեմատ մասնաւոր գիմնազիա պահող Բիչկով դատապարտված է բոլոր իրաւունքներից զրկվելու և աքսորի Սիբիրիայի ոչ հեռաւոր տեղերը: Գլխաւոր շտաբի կարգադրութեան տակ եղած գեներալ-մայոր Պետրով նշանակված է Աստրախանի նահանգապետ և Աստրախանի կօզակ զօրքերի առաջնորդ: Վերջին յեղափոխութեան առիթով Բօլգարիայի մէջ "Journal de St. Petersbourg" լրագիրը ասում է, որ բօլգարական իշխանի խնդրելով երկրի մէջ ծառայող ռուս գեներալները բարձրագոյն հաւանութեամբ հրաժարվեցին իրանց պաշտօններից: Անհրաժեշտ էր հեռացնել ամեն տեսակ համախոհութեան միտքը մի կարգադրութեան հետ, որ նոյնքան վտանգաւոր է, որքան և ապօրինի: Թող պատասխանատուութիւնը ամբողջապէս իշխանի և նրա խորհրդատուների վրա ընկնի: Ռուսաստանը ցաւում է բօլգարական իշխանի վերջին քաղաքականութեան մասին, բայց նրա համար չափազանց թանգ են իշխանութեան մշտական շահերը, որը պարտական է իր անկախութեամբ ռուսաց զէնքին, որ նա անտարբերութեամբ նայէ Սօֆիայի մէջ պատահածների վրա: Խօսքն ի հարկէ անցքերի ընթացքի համաձայն կը գործէ: Բօլգարիայի առաջվայ պէս դէպի Ռուսաստանը այժմ ևս ունեցած համակրութեան ապացոյցը ի միջի այլոց այն է, որ Սոբոլեվ պատմում էր, երբ թէ նա ներկայացաւ թագաւորին և արտաքին գործերի մինիստրներին, որը երբ թէ բաւականացաւ նրա բացատրութիւններով գործերի դրութեան մասին: Մինչդեռ այդպիսի տեսակցութիւն չէ եղել: Այդպիսի պատմութիւններով Սոբոլեվ աշխատում էր մոլորեցնել բօլգարական ժողովրդին: Լրագիրը վերջացնում է յօդուածը, յուսալով, որ Բօլգարիան կազատվի այժմեան դժուար դրութիւնից առանց առանձին վնասի իր պատմական և տնտեսական ապագայի համար:

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ, 13 սեպտեմբերի: Կայսերական և դանիական թագաւորական ընտանիքները երէկ պալատական թատրոնումն էին: Հիանալի կերպով լուսաւորված փողոցների մէջ ժողովուրդը ոգևորութեամբ ողջունում էր նոցա մեծութիւններին:

ԶԱԼՑԲՈՒՐԳ, 13 սեպտեմբերի: Այստեղ հասաւ իշխան Բիսմարկ իր ընտանիքով:

ՎԻԵՆՆԱ, 13 սեպտեմբերի: Պատգամաւորները կը գումարվեն Վիեննայի մէջ հոկտեմբերի 23-ին:

ՓԱՐԻԶ, 13 սեպտեմբերի: Լրագիրների մեծամասնութիւնը, ահաճութեամբ խօսելով չինական դիպլօմատիայի գործողութիւնների մասին, նկատում են, որ Չինաստանի խորամանկ քաղաքականութիւնը կարող է սակրել Ֆրանսիային, որ նա կատարելապէս կը միացնի իր հետ Անամ և Տօնկին, փոխանակ նրանց վրա հովանաւորութիւն ունենալու:

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 13 սեպտեմբերի: Վերջին փոթորիկի ժամանակ Վիբօրգի մէջ նաւաբեկվեցան „Գօրլիցա“ և Կօրիւշկա“ ականաւոր նաւերը: Ականաւոր բաժինը վերջացնում է արշաւանքը:

ԲԱԹՈՒՄ, 13 սեպտեմբերի: Այստեղ հասաւ մեծ իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչ և իր Միխայիլ ու Գէօրգի Միխայլօվիչ որդիների հետ ուղևորվեցաւ Բօրժօմ:

ԿԱՊԵՆՀԱԳԵՆ, 13 սեպտեմբերի: Թագաւոր կայսրը որսում է Ֆրեդենսբուրգի անտառի մէջ: Վաղը ժամասացութիւնից յետոյ ուղղափառ եկեղեցու մէջ մեծ նախաճաշիկ է լինելու „Դերժավա“ նաւի վրա:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 սեպտեմբերի: Կոմս Տօլստոյ իբրև գիտութիւնների ակադեմիայի նախագահ և նրա ամուսինը նուիրեցին 20,000 ր., որպէս զի 1880 թուականից ակադեմիայի մէջ եղած գումարը հասնի 30,000 ր. կոմս Տօլստոյի անուան պրեմիաները տալու համար և այդպիսով միջոց տվվի ակադեմիային իւրաքանչիւր երեք տարվայ փոխարէն ամեն տարի պրեմիա տալ: Հրացանաձիգների բաժնի վերատեսչի հրամանով յայտնվում է, որ հրացանաձիգների օֆիցերական ուսումնարանը իր գոյութեան հինգ առաջին տարին փայլուն հետևանքներ ունեցաւ: Վերաքննող մասնաժողովը շատ բաւական մնաց քննութիւններից և ի միջի այլոց ցանկութիւն յայտնեց, որ որքան կարելի է կարճ ժամանակում զօրքերի բատալիօնների հրամանատարներ նշանակվեն այն օֆիցերները, որոնք անցել են այդ ուսումնարանի դասընթացքը: Տուրգէնևի գերեզմանը Վօլկօվօ գերեզմանատանը ընտրված է մայր-եկեղեցու մօտ: Հանգուցեալի ցանկութիւնը կատարելու համար ենթադրված է Բէլինսկու դագաղն էլ այնտեղ տեղափոխել: Թաղման մասնաժողովը քաղաքապետի առանձին յանձնարարութիւնների գլխաւոր ատենապետի հետ երէկ նայեցին յուղարկաւորութեան ճանապարհը և տեղեր որոշեցին պատգամաւորութիւնների համար: Ամենքից առաջ կերթան Տուրգէնևի նախկին ծառաները: Վճռված է գերեզմանատունը թողնել վեցական մարդ իւրաքանչիւր պատգամաւորութիւնից: Երէկ հասաւ այստեղ Երուսաղէմի պատրիարք Նիկօդիմ: Այստեղ մի շաբաթ կը մնայ և յետոյ կուղևորվի Մոսկվա, որտեղ գալիս են Երուսաղէմից այն անձինք, որոնք պէտք է ուղեկցեն նրան մինչև Կ. Պօլիս և Երուսաղէմ: Լուր է տարածված, որ շուտով պետական բանկը կը հրատարակէ հազար ռուբլիանոց դրամաթղթեր: Լուր է տարածված, որ չէյխը համոզեց քիւրդերին ընդունել ուղղափառ դաւանութիւնը: Այդ նպատակի պամար հաւատարմատարները հասան Ռուսաստան: Պաշտօնական տեղեկութիւնների համեմատ չինացիները համաձայն են զիջանել Ֆրանսիային ամբողջ Անամը մինչև

բով չը նայեն շատերը մանկական խաղերի վրա. Թող մայրերը, և դաստիարակները դաստիարակելու ժամանակ երեխայի խաղի մէջ միմիայն «չարութիւն» չը նկատեն, ինչպէս այդ սովորական է ազէտների մօտ. «Երեխայի համար մի պարապմունք և միանգամայն մի ծանրակշիռ գործ է խաղալը, դա միջոց է ուսանելու, և ուսանել է, միայն այլ ձևերով» ասում է յայտնի Ֆրեօբէլը:

Սակայն խաղերի նշանակութեան մեծութիւնը աւելի պարզ կերևայ այն ժամանակ, երբ խօսքը դարձնենք նոցա մանրամասնութիւնների վրա, նոցա զանազան ճիւղերի բաժանելով: Խաղերի բաժանումը կարելի է զանազան տեսակ անել, նայելով թէ ինչ կողմից է նայվում գործի վրա: Օրինակ, Ֆրեօբէլը երեք տեսակ խաղ է ընդունում, որոնք են՝ անդամների, զգայարանքների և մաքի: Ֆրեօբէլը ցոյց է տալիս, որ առաջին տեսակը զարգացնում է կազմուածքը, երկրորդը զգայարանքները և երրորդը սրում է հոգեկան ոյժերը: Մենք վերևը ասեցինք, որ մանկական խաղերը լինում են, կամ խիստ նմանողութեան վրա հիմնված, և կամ—աւելի բարձր հոգեկան փիզիկական դրութեան մէջ—նորանոր կապակցութիւնների և միութիւնների վրա կազմված: Այս հայեցակէտից ևս կարելի է խաղերը երկուսի բաժանել, ինչպէս նոյնը անում է և Ժան-Պօլը: Պէտք է աւելացնել այն, որ նոյն հիմունքի վրա Ֆրեօբէլը ևս հաստատեց մի սիստեմա խաղերի, (Ֆրեօբէլեան խաղերը մասամբ ծանօթ են մի ընթերցող հասարակութեանը, ուստի դոցա մասին այստեղ խօսելը միանգամայն աւելորդ ենք համարում): Սակայն կայ խաղերի և մի այլ, աւելի արտաքին կողմի վրա հիմնեալ բաժանումն, որով խաղերը լինում են երկու տեսակ, «խմբական» կամ «ընդհանուր» խաղեր և «առանձին» խաղեր: Առաջինը խաղացվում է մի քանի կամ շատ երեխաների մէջ, իսկ երկրորդը այն տեսակն է, երբ երեխան ինքն միայնակ է խաղում, օգտվելով իր մտաւոր կարողութիւնից և ձեռքի տակ եղած յարմարութիւններից:

Որովհետև «առանձին» խաղերի արժէքը կարելի է հետևեցնել ընդհանրապէս խաղերի նշանակութիւնից, ուստի և աւելորդ ենք համարում այդ մասին առանձին խօսել, այլ անցնենք քանի մի խօսք ասելու «խմբական» կամ «ընդհանուր» խաղերի մասին: Վերջին տեսակ խաղերի արժէքը համեմատաբար աւելի բարձր է: Այս տեսակ խաղերի մէջ աւելի կենդանութիւն կայ: Մասնակցողներից իւրաքանչիւրը աւելի եռանդուն տեսք է տալիս խաղին. իւրաքանչիւրը հաղորդում է իրանը, պահպանելով ընդհանուր ներդաշնակութիւն. խաղացողները վարվում են բարի նախանձով, ոչ ոք չէ կամենում յետ մնալ: Այս խաղերի ժամանակ հանդիպում են միմեանց զանազան ընտանիքների զաւակները, և այն երեխան, որ սովորաբար եղել է իր քոյրերի և եղբայրների շրջանում, այժմ նոր շրջանի մէջ է մտնում, նա գործ ունի օտարների հետ: Ընտանիքի մէջ երեխան յայտնի աստիճանով վայելում է ընտանիքի անդամների սէրը. ընդհակառակը ընկերների շրջանի մէջ մանկան անձնաւորութիւնից է կախված ընկերների դէպի ինքը ունեցած յարաբերութեան որպիսութիւնը: Նա պէտք է, իր ուրախութեան համար իսկ, ընկերների ուշքը իր վրա հրաւիրէ, որոշ դեր կատարելով, որոշ յաջողակութեամբ: Ցայտնի է թէ որքան դառն է այն երեխայի դրութիւնը, որ, չը կարողանալով ներդաշնակութիւն պահպանել խաղի մէջ, մերժվում է և թոյլտուութիւն չէ ստանում ընկերներից՝ մասնակցելու: Այսպիսով այս տեսակ խաղերը պահանջում են ուշադրութիւն՝ ընկերական կեանքի համար, ընկերական խաղի համար:

Այս իսկ պատճառով խմբական խաղերը շատ մեծ ներգործութիւն ունեն բնաւորութեան կազմակերպութեան վրա: Այս տեսակ խաղերի մէջ են նախապատրաստվում երեխայք ապագայ հասարակական կեանքի համար. այստեղ մանուկները սովորում են յարգել ուրիշների իրաւունքը և անձնաւորութիւնը, սովորում են ընդհանրութեամբ մի գործ գլուխ բերել: Իւրաքանչիւր կանոնաւոր խաղ իր պայմանները ունի, և նրանք որոնք ցանկութիւն ունեն մասնակցելու, պէտք է հենց իրանց զուարճութեան համար ենթարկվեն որոշեալ պայմաններին, որը մեծ ազդեցութիւն ունի այնպիսի մարդկանց վրա, որոնք սովորել են ընտանեկան շրջանում ազատութիւն տալ իրանց ամենայիմար ցանկութիւններին: Խմբական խաղերը մշակում են լաւ զգացմունքներ դէպի ուրիշները: Գտնելով զուարճութիւն օտարի հետ եղած ժամանակը, գտնելով ուրախութիւն օտարի հետ ունեցած գործի մէջ, երեխան սկսում է լաւ զգացմունքներ առաջ բերել իր մէջ, երեխան ընկրում է սիրել իր շրջապատողին, իր ընկերոջը: Իսկ այն մարդը, որ կարող է իր ուրախութիւնը բաժանել օտարի հետ, նաև կարող է արձագանք տալ օտարի դժբաղդութեանը: Վերջապէս խաղերի մէջ երեխայք իրանք իրանց ղեկավարել են սովորում, սկսում են ազատութիւն տալ կամ սահմանափակել իրանց զգացմունքները: Թէ խմբական և թէ առանձին խաղերը, լինելով մանկական հասակի փիզիօլօգիական պահանջներին համեմատ, արժանաւոր են. առանձին խաղերը աւելի անշարժ են, և մանուկը խմբական-շարժական խաղերից դադարելով, դիմում է առանձին անշարժ խաղերին: Այդ խմբական խաղերի մէջ մանուկը արտայայտում է իր ներքին բովանդակութիւնը: Երեխան բաւականին լաւ ոյժեր և արժանաւոր յատկութիւններ պէտք է ունենայ, որ կարող լինի պահպանել ներդաշնակութիւն կանոնաւոր ընկերական շրջանի մէջ ամբողջութեան խաղի ժամանակ:

(Կը շարունակվի)

կարմիր գետը, իրանց վերապահելով Ցօնկինի մնացած մասը և թոյլ տալով բոլոր երկիրների նաւերին ազատ նաւագնացութիւն կարմիր գետի վրա: Ֆրանսիան պահանջում է կարմիր գետի ամբողջ դելտան մինչև Զօնտայ և ձախ ափի մի մասը, ուրեմն Ֆրանսիան կամենում է ունենալ բացառական հսկողութիւն նաւագնացութեան վրա:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 սեպտեմբերի: Պետական բանկի $5^0/_0$ տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 87 կ., երկրորդ 94 ր. 87 կ., երրորդ 94 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., 62 կ., հինգերորդ 93 ր. 87 կ., ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 214 ր. 25 կ., երկրորդ 206 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 12 կ., երկրորդ 92 ր., երրորդ 92 ր., ոսկի 8 ր. 30 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23^3/_4$ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 203 մարկ, Փարիզի վրա $250^1/_2$ ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վրաստանի և Իմէրէթի Հայոց վիճակային առաջնորդ սրբազան Արիստակէս Եպիսկոպոս Սեդրակեանի թոյլտուութեամբ ներկայ

սեպտեմբերի 15-ից

բացվում է

„ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ“

Վանից Աւագ եկեղեցւոյ հովանաւորութեամբ և նոյն եկեղեցւոյ հանդէպ № 5.

Մանուկների ընդունելութիւնը շարունակվելու է մինչև առաջիկայ հոկտեմբերի 1-ը:

Օր. Մարիամ Մամիկոնեանց:

ՍՈՒՐԲ ԳԱՅԵԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն Թիֆլիսի հայ հասարակութեան, որ սեպտեմբերի 18-ին նշանակված ուսումնարանի ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ տարեդարձի հանդէսը՝ ՅԵՏԱՁԳՎՈՒՄ է մինչև Սեպտեմբերի 25-ը:

ՄԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺՈՒՀԻ ընդունում է ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ աշակերտներ և աշակերտուհիներ իր բնակարանում: Պայմանների մասին դիմել „Մշակի“ խմբագրատունը:

1—4

ՈՐԲԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆԸ յայտնում է, որ իր ներկայութեամբ ներկայ սեպտեմբերի 15-ին, առաւօտեան 10 ժամին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանի թղթատութեամբ աճուրդով կը ծախվի երկյարկանի քարէ տուն բակով, որ պատկանում է վախճանված Յովակիմ Տէր-Ղազարովի որբերին և գտնվում է Հաւլաբարի պօլիցեական 7-դ բաժնում, Արխանգելսկի փողոցի վրա № 9 և 6: Ցանկացողները գնել այդ կայքը կարող են նրա ցուցակը տեսնել որբերի դատարանի գրասենեակի մէջ ամեն օր, բացի տօներից առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2-ը:

3—3

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ ցանկանում է **ԴԱՍԵՐ** ունենալ **ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ** դասընթացքի **ԲՈԼՈՐ** առարկաներից կամ **ԿՈՐԵԿՏՈՒՐԱԿԱՆ** աշխատանք ռուսաց լեզուի: Հասցէն, **ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ**:

4—10

Желаютъ КУПИТЬ одинъ экземпляръ **„СБОРНИКА МАТЕРІАЛОВЪ ДЛЯ ОПИСАНІЯ МѢСТНОСТЕЙ И ПЛЕМЕНЪ КАВКАЗА“** Выпускъ первый.

Просятъ доставить въ контору редакціи газеты „МШАКЪ.“

5—5

ՎՕԶՆԵՍԵՆՍԿԻ փողոցում № 11. ՎԱՍԻԼ ՂԱԼԱՄՔԱՐԵԱՆՑԻ տներում տրվում է ՔՐԷՀՈՎ միջի կարգում 5 և 3 սենեակ, ներքի կարգում 5 սենեակ բոլորն իրանց պէտոյքներով. գինը հարցնել Դվորցովոյ փողոցում Վասիլ Ղալամքարեանցի ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

1—3 (1)

500 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ գնելուց առաջ խելացի և ձեռնտու է տեսնել ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մահճակալների ընտրութիւնը և քանակութիւնը: Արծրունու գալերէյ №№ 156, 157, 158, 159 և 160: **ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՆԵԼ** այս համարների վրա:

9—10

ՇՕԿՕԼԱՏ ԵՒ ԴՐԱԺԷ

Ա. ՍԻՈՒ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ **ՄՕՍԿՎԱՅԻ** ՄԷՋ

Գտնվում է **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ** հետևեալ մագազիններում. Գ. Մ. Կօպաձէի, Ս. Անիեվի, Ա. Պ. Ակօպօվի, Վ. Ֆ. Սիտօվի, Ե. Ա. Եղիազարօվի, Գ. Ա. Բաեազչեվի, Ս. Ա. Ծովիանովի, Յ. Ա. Բաբանօսօվի, Յ. Ի. Գուրգենովի, Ի. Ա. Եւանգուլօվի և ուրիշ շատերի մագազիններում, նոյնպէս և **ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ** երկրի միւս բոլոր քաղաքներում:

14—24 (1—15)

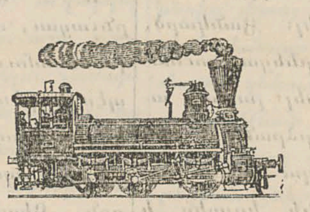

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— „ առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— „	7—20
Բագու . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի . . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

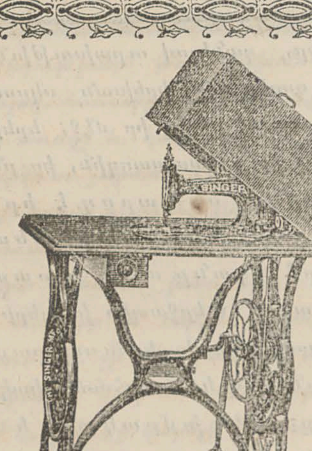

ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Զ Ի Ն Գ Ե Ր

Ն Ի Ւ - Ե Օ Ր Կ Ի Մ Է Ջ

ԿԱՐԵՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԲՆԴԱՐՁԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ:

Ծախւում է ամենալաւ համարված կարեմեքենաներ նպաստող նոր գործիքներով և նոր պատուանդաններով, որոնք պահպանում են փչանալուց, գործելու ժամանակ աղմուկ չեն հանում և թեթև ընթացք ունեն աշխատանքի ժամանակ, այնպէս որ ամենաթոյլ և ծեր մարդիկ կարող են նրանց կառավարել առանց ոյժերը սպառելու: Ծախվում է

ԿԷՍ ՄԻԼԻՕՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՑ ԱՒԵԼԻ ՏԱՐՎԱՑ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ:

Այս իրողութիւնը ամենալաւ ապացոյց է Զինգերի կարեմեքենաների համար:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ. Զինգերի իսկական կարեմեքենաները մեծ վարկ ունեն, որովհետև իրանց գեղեցիկ յատկութիւններով ամենքին գմայլեցնում են և այդ պատճառով ուրիշ գործարանները նրանց կեղծում են և ծախում են Զինգերի իսկական կարեմեքենաների տեղ: Զգուշացնում եմ ձեզ, որ Զինգերի իսկական իւրաքանչիւր կարեմեքենան The Singer Manufacturing C-° ֆիրմայից ունի գործարանի դրօշմներ մեքենայի կոթի և մամուլի վրա. The Singer Manufacturing C-°,

Գ. ՆԷՅԴԼԻՆԳԵՐ, ԹԻՖԼԻՍ, ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, ՏՈՒՆ ՄԻՐԻՄԱՆՕՎԻ

ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ Պօլիցէյսկայա փողոց, տուն Թերքի-Օղլի:
ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ մէջ Միխայլօվսկայա փողոց, տուն Շնէյդերի:
ԲԱԳՈՒԻ մէջ Միխայլօվսկայա փողոց, տուն Միրզա-Աւագօվի:
Իւրաքանչիւրին միջոց տալու համար ձեռք բերել Զինգերի ամենաօգտակար և իսկական կարեմեքենան կարելի է գնել փոքր մասերով, այսինքն շաբաթական 1 ր. 50 կ. վճարելով առանց իսկական գինը բարձրացնելու: Հնացած մեքենաները խանութը փոխում է:

18—50 (1)